

ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

СТРАДАЛНИЦИ ИЗ ВИШЕ ОДРЕДА

После пада слободне територије крајем новембра 1941. године у Горњем Милановцу је, поред немачких јединица, био лоциран и српски државни корпус Милана Недића под командом мајора Милана Калабића. Удруженим снагама Немаца, недићеваца и четника, који су господарили по селима, отпочело је хапшење, прогањање и убијање бораца НОП-а, њихових присталица и симпатизера. Пуњени су затвори ухапшеним борцима по сеоским судницама и кафанама, одакле су довођени у централни затвор у Горњи Милановац. Из овог затвора многи борци су извођени на сртељање, уз претходну тортуру, која је над њима вршена од агента Специјалне полиције, који су, за ту прилику, доведени из Београда. Знатно већи број затвореника је упућиван у Бањички логор у Београду, или у крагујевачки затвор, над којима је настављена истрага, праћена убиствима, па је мали број њих преживео.

Према неким подацима кроз горњомилановачки затвор је од 1941. до краја 1944. прошло око 4.500 бораца и недужних грађана, а око 120 их је овде стрељано.⁵⁷ Међутим, пошто је кроз овај затвор прошло много бораца у јесен 1941. и зиму 1942. године који нису са овог подручја, већ су били из Шумадијског, Колубарског и Космајског одреда, нема тачних података о њиховим страдањима у овом затвору. Зато се зна за мањи број стрељаних. Грађани су упамтили да су стрељања била честа у кругу војне касарне, у Крсмановића потоку и на гробљу.⁵⁸

Према расположивим подацима, зна се да су овде стрељани:

ТЕШИЋ Божа МИРОСЛАВ, ученик гимназије, рођен 1922. у Брђанима; члан СКОЈ-а; борац Љубичког батаљона; заробили га недићевци и отерали у Горњи Милановац, где је стрељан 15. децембра 1941.

ЋИРОВИЋ. Сава МОМИР, земљорадник, рођен 1894. у Велеречи; председник НОО; стрељали га Немци у Горњем Милановцу, 6. децембра 1941.

ДУГАЛИЋ Светислава МИХАИЛО-МИЛЕ, учитељ, рођен 1913. у Драгољу, живео и радио у селу Липљу код Лазаревца;

члан КПЈ; један од организатора устанка у овом крају; ухватили га недићевци и предали Немцима, који су га стрељали у Горњем Милановцу у децембру 1941.

АВРАМОВИЋ Драгутина МИЛИВОЈЕ, инжењер агрономије, рођен 1909. у Коштунићима; члан КПЈ; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Горњем Милановцу 19. децембра 1941.

АВРАМОВИЋ. Драгутина МИЛУТИН, инжењер агрономије, рођен 1910. у Коштунићима; члан КПЈ; борац Таковског батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Горњем Милоановцу 19. децембра 1941.

БЕШЕВИЋ БЕЋИР, телеграфиста, рођен 1915. у Пријеполу, живео у Горњем Милановцу; члан Среског комитета КПЈ за срез таковски; борац Таковског батаљона, а у ослобођеном Горњем Милановцу 1941. комесар Железничке станице; стрељан у Горњем Милановцу 22. децембра 1941.

ИКЕНИЋ Милана ЛЈУБИНКО, опанчар, рођен 1905. у Славковици, живео у Бресници; члан КПЈ; водник у Четвртој чети Љубићког батаљона; ухватили га четници на Савинцу и предали Немцима, који су га стрељали 19. децембра 1941.

ПЕРОШЕВИЋ Будимира ТИХОМИР - ПЕРИКЛЕ, ученик гимназије, рођен 1924. у Горњој Горевници; члан СКОЈ-а; борац Љубићког батаљона; ухватили га четници као курира и предали Немцима, којису га стрељали у Горњем Милановцу 6. фебруара 1942.

ПЕРИКЛЕ

Хладни 6. фебруар 1942. године. Петак, пазарни дан. Умалој затворској просторији лежало је око 80 затвореника, које су претучене изводили на саслушање. Два младића прозоблим гласом певали су Инернационалу. Били су то Перикле и Радосав Продановић из Леушића. У пратњи Радована Тољића-Цановца, пред иследника, поручника Владу Милошевића, изведен је партизански борац Тихомир Перошевић. Пред изрицање смртне пресуде, овај му се рутински обрати питањем:

- Која ти је последња жеља?

- Да победи Совјетска Русија! - пркосно одговори осуђеник.

Када се вратио у собу, био је обливен крвљу и у модрицама. Два сата касније у собу је ушао стражар и повишеним тоном наредио:

- Тихомир Перошевић нека изађе напоље!

Младић се подиже. Скиде капут, па се мирним Гласом обрати затвореницима:

- Ко ме је хладно, нека узме овај капут, јер мени више неће требати.

- Брже излази! - пожуривао је стражар осуђеника.

Он је, не журећи, наставио своју предсмртну поруку. Извукао је каиш из панталона и оставио Га друговима поручујући:

- Предајте ово мојој мајци када ми дође у посету и реците јој да сам стрељан...

Пркосећи непријатељу, клицао је ослободилачкој борби и слободи. Из свеГ Гласа, који је одзвањао као потмула Грмљавина, узвикивао је:

- Живела партизанска борба! Живела Совјетска Русија!

Стрељали су Га на платоу изнад Града, на коме се данас налази импозантан споменик Црвеноармејцима и партизанским борцима.⁵⁹

ЈОВАНОВИЋ Светозара БОГОЉУБ, земљорадник, рођен 1889. у Горњој Трепчи; борац Љубићког батаљона; заробљен у борби против Немаца на Руднику и стрељан у Горњем Милановцу 26. новембра 1941.

МИЛОШЕВИЋ Велимира ЖИВКО, земљорадник, рођен 1918. у Горњој Трепчи; борац Љубићког батаљона; заробљен у селу Сврачковцима и стрељан у Горњем Милановцу 26. новембра 1941.

БОЈОВИЋ Милована БОГДАН, земљорадник, рођен 1901. у Доњој Трепчи; борац Љубићког батаљона; заробили га недићевци у селу Сврачковцима и стрељали у Горњем Милановцу 28. новембра 1941.

БОЈОВИЋ Радосава ИСАИЈИЋ, кројач, рођен 1914. у Доњој Трепчи; члан КПЈ; комесар Шесте чете у Љубићком батаљону; ухватили га четници у Доњој Трепчи; отеран у Горњи Милановац, где је стрељан 8. децембра 1941.

БОЈОВИЋ Милисави МИЈИЈА, механичар, рођен 1919. у Доњој Трепчи; члан СКОЈ-а; борац Љубићког батаљона; заробили га недићевци у Сврачковцима; отеран у Горњи Милановац, где је стрељан 28. децембра 1941.

БОЈОВИЋ Чедомира МИЈОВАН, радник, рођен 1910. у Доњој Трепчи; борац Љубићког батаљона; ухватили га четници у Доњој Трепчи; отеран у Горњи Милановац, где је стрељан 8. децембра 1941.

ТРИШИЋ Милана МИОДРАГ, земљорадник, рођен 1910. у Коњевићима; борац Љубићког батаљона; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Горњем Милановцу 29. новембра 1941.

МИЈОШЕВИЋ Милорада ПЕТАР, земљорадник, рођен 1900. у Прислоници; члан НОО, командир сеоске партизанске милиције; ухватили га четници и предали Немцима, који су га стрељали у Горњем Милановцу 26. децембра 1941.

„ПАДАЈ, СИЛО И НЕПРАВДО...”

Само у току једног децембарског дана стрељано је 25 родољуба. Стрељање је вршено у Групама. Бесни због држања партизана на губилишту, упадали би у затвор и тукли затворенике до бесвести. Када су на стрељање повели учитеља ДуГалића, довикнуо је друговима у хелији:

- Збогом другови и другарице!
- Збогом, учо.
- Збогом, мајко Србијо.

- Храбро учи и ми ћемо за Шобом - бодрили су га другови.
- ЗбоГом, слободо! - биле су последње речи, на смрт осуђе-
НОГ учитеља ДуГалића.

У том тренутку са моткама у рукама упалоше међу за-
творенике жандармеријски наредници Милисав Јеремић и Ми-
лојко Боровњак. Тукли су и ударали све одреда, претећи:

- Нећете дуГо лајати, паишчадијо комунистичка.

Носле одвођења Групе на стрељање из ћелије се зачу тиха
песма:

„С туГомЈне пратимо ми у хладан Гроб,

Јер је сваки од нас побуњени роб

Ућелији тамној, у Гробници тој,

А на барикади друГ до друГа своГ"...

Када је Петар Милошевић из Прислонице извођен на стре-
љање успут је певао:

„Падај, сило и неправдо,

Народ ти је судит зван.

Беж'те од нас ноћне тмине!

Свануо је наш дан..."

Ударали су Га спроводници кундацима претећи:

- Цвркући, цвркући, црвендаћу. Нећеш за дуГо.

А неустрашиви Петар Милошевић, посрћући, настављао
је пркосно:

„Долине тутње а Гора јечи,

И гракћу пушке, бије се бој.

Додија, ропство и љута патња,

Србин се диже за народ свој.

Душманска рука пали и руши,

У оГњу пламти село и Град.

Сунце сјајно с неба се клони

Неће да гледа тај Голем јад"...

Мирослав Тешић, из Брђана, на путу смрти, величао је
партизанску борбу. Узвикивао је пароле:

- Живели радници и сељаци!... Живела партизанска бор-
ба!... Доле издајници!...

На самом Губилишту, пре смртноГ плутона, довикнуо је
издајницима:

- Знајте, изроди! Ко мачем сече, од мача мора и поГину-
ти.⁶⁰

Поред ових бораца Немци су у време дизања устанка у Горњем Милановцу заробили ове борце и стрељали:

ЈЕРЕМИЋ Јеремије ЛЉУБИСАВ, бојацијски радник, рођен 1910. у Бољковцима; борац Ваљевског НОП одреда; ухватили га жандарми и предали Немцима, који су га стрељали у Горњем Милановцу 24. септембра 1941.

КАРОВИЋ. Драгољуба ЧЕДОМИР, земљорадник, рођен 1920. у Бољковцима; борац Ваљевског НОП одреда; ухватили га жандарми и предали Немцима, који су га стрељали у Горњем Милановцу 24. септембра 1941.

ТОДОРОВИЋ Милојка РАДОМИР, земљорадник, рођен 1917. у Луњевици; борац Таковског батаљона; ухватили га жандарми и предали Немцима, који су га стрељали 24. септембра 1941.

ЋУСЛОВИЋ Тимотија СРЕДОЈЕ, земљорадник, рођен 1922. у Прислоници; курир Чачанског НОП одреда; заробили га жандарми у Луњевици и предали Немцима, који су га стрељали 24. септембра 1941.